A MAGYAR SZOCIALISTA MUNKÁSPÁRT ORSZÁGOS ÉRTEKEZLETÉNEK ÁLLÁSFOGLALÁSA A PÁRT FELADATAIRÓL, A POLITIKAI INTÉZMÉNYRENDSZER FEJLESZTÉSÉRŐL

BUDAPEST, 1988

Kedves Elvtárs!

Az MSZMP országos értekezlete állást foglalt a párt feladatairól, a politikai intézményrendszer fejlesztéséről. A Központi Bizottság az állásfoglalás kialakításához kérte a párttagok javaslatait is. Megköszönjük, hogy a beszélgetések során, az alapszervezeti és testületi vitákban elmondta véleményét. Az állásfoglalás a párttagság véleményének az eredménye, s megvalósításának biztosítéka is az egész párt, minden párttag aktív munkája lehet.

Most a pártértekezlet állásfoglalásának egységes értelmezésére, de különösképpen az egységes cselekvésre van szükség. A Központi Bizottság felelősen és azonnal hozzákezd a feladatok részletes kimunkálásához és a rá tartozó teendők megvalósításához.

Kérjük tanulmányozza az állásfoglalást, kísérje figyelemmel a Központi Bizottság döntéseit és tegyen meg mindent azért, hogy alapszervezete, a párt testületei ennek alapján önállóan és felelősséggel dolgozzanak. Cselekedjenek abban a meggyőződésben, hogy erőfeszítéseik fontosak és nélkülözhetetlenek a párt és az egész ország megújulásához.

Számítunk Önre, meggyőződésére, kiállására és munkájára.

Köszönettel és elvtársi üdvözlettel

Budapest, 1988. június

az MSZMP
Központi Bizottsága

A Magyar Szocialista Munkáspárt 1985 márciusában tartott XIII. kongresszusa úgy határozott, hogy a szocialista rendszer erőforrásainak jobb hasznosításával, a népgazdaság teljesítőképességének növelésével teremtsük meg a gazdasági egyensúly javításának, az életszínvonal érzékelhető emelésének feltételeit; a tudomány, a kultúra és a művelődés fellendítésével segítsük a társadalom alkotóképességének kibontakozását; demokratikus intézményeink fejlesztésével erősítsük a nemzeti egységet.

A kongresszuson elfogadott helyzetértékelés, valamint az ennek alapján kitűzött gazdaságpolitikai és életszínvonal-fejlesztési célok nem bizonyultak megalapozottnak. A hetedik ötéves tervben több cél kapott egyidejűleg elsőbbséget, mint amennyi reálisan megvalósítható. Gazdasági helyzetünk nem javult, nőtt az ország konvertibilis valutában fennálló adóssága, erősödött az infláció, növekedtek a lakosság terhei, csökkent az életszínvonal.

Ezt a helyzetet részben tőlünk független tényezők, nagyrészt azonban belső okok, tevékenységünk fogyatékosságai idézték elő.

A világgazdaságban végbement, máig is tartó átrendeződésnek a magyar gazdaságra gyakorolt hatását a Központi Bizottság és a kormány tévesen ítélte meg, ezért gazdaságpolitikai reagálása sem volt megfelelő. Nem vállaltuk, elkerülhetőnek véltük a gazdaságtalan termelés visszaszorításával, a támogatások leépítésével mindenképpen együtt járó konfliktusokat. Az elosztás nem a ténylegesen megtermelt jövedelemhez igazodott. Mindez a külső és a belső egyensúly további romlását okozta, növekvő eladósodáshoz vezetett.

Világossá vált, hogy tartós eredményeket a magyar gazdaság csak akkor érhet el, ha folytatódik a megkezdett reform, kialakul a szocialista árutermelő gazdaság – fejlettségünknek és adottságainknak megfelelő – működési és irányítási rendszere. Megnehezítette ennek megvalósítását, hogy a gazdaságban megkezdett reform nem terjedt ki kellő időben a társadalmi élet más területeire. A gazdaságban kiéleződött ellentmondások részben okozói, részben következményei a társadalmi viszonyokban, a politikai intézményrendszer működésében mutatkozó zavaroknak. A gazdasági fejlődést fékezik olyan társadalmi körülmények is, mint az iskolázottság, a szaktudás, a műveltség szintjének elmaradása a kor követelményeitől. A lakosság – különösen a

munkaképesek - számának csökkenése, nem kielégítő egészségi állapota kedvezőtlenül befolyásolja a társadalom teljesítőképességét.

A közvélemény ezeket az ellentmondásokat tükrözi, a lakosság növekvő elégedetlenséget tanúsít a gazdasági és társadalmi fejlődés megtorpanása, a nehézségek megszaporodása miatt. Romlott a közhangulat, csökkent a párt és a vezetők iránti bizalom. A reális helyzetértékelés, a cselekvőkészség mellett van pesszimizmus, kiábrándultság, és teret nyernek megalapozatlan, irreális elgondolások.

A kialakult helyzetért felelősség terheli a Központi Bizottságot és végrehajtó szerveit, továbbá a kormányt és intézményeit is. A döntések egy része nem volt megalapozott, több fontos kérdésben nem tudtak érvényt szerezni a határozatoknak. A párt-, az állami szervek és a társadalmi szervezetek gyakorlata és munkastílusa nem a követelményeknek megfelelően változott.

A Központi Bizottság 1986. novemberi határozatában kimondta: fordulatra van szükség. Ezt követően – a pártaktíva, a tudományos intézmények és a társadalmi szervezetek javaslatait figyelembe véve – 1987 júliusában kidolgozta a gazdasági-társadalmi kibontakozás programját.

Ennek alapján a kormány stabilizációs munkaprogramot készített, amelyet az Országgyűlés jóváhagyott. Elkezdődött a kormányzati munka megújulása. A gazdaságban kisebb mértékű javulás jelei mutatkoznak, a szükséges fordulat azonban még nem következett be; feltételei csak hosszabb idő alatt teremthetők meg.

Előrehaladásunk, a nemzet boldogulása azt követeli, hogy a társadalmi élet minden területén fordulatot hajtsunk végre: felgyorsítsuk a reformfolyamatokat, összehangoltan folytassuk a gazdaság és a politikai intézményrendszer működésének megújítását, segítsük a társadalom alkotóképességének kibontakoztatását.

A gazdálkodás, a szocialista demokrácia fejlesztésével érhető el, hogy teljesüljön a társadalom jogos igénye: maradjon fenn a létbiztonság, a jövedelmek a teljesítmények szerint alakuljanak, csökkenjen az infláció, könnyebbé váljon a fiatalok pályakezdése, a gyermekek eltartása és nevelése, általánossá váljon a gondoskodás az idősekről, az önhibájukon kívül nehéz helyzetbe kerülő emberekről. Ezáltal tehetünk eleget mindenkori kötelezettségünknek, hogy megőrizzük és gyarapítsuk a nemzet kulturális értékeit, erősítsük a társadalmi szolidaritást, magasabbra emeljük a társadalom erkölcsi színvonalát.

Céljaink elérésének legfőbb biztosítéka a szocialista társadalmi rendszer, amelynek alapja a munkásosztály vezetésével, a munkás-paraszt szövetség erejével, az értelmiség támogatásával kiépített népi hatalom, a termelőeszközök meghatározó részének társadalmi tulajdona, a marxista–leninista párt vezető szerepe, társadalmunk alapintézményeinek megerősítése és fejlesztése. A kommunistáknak és a szo-

cializmus párton kívüli híveinek részvétele a politika alakításában, a vezető testületek személyi összetételének megújulása, a politikai intézményrendszer korszerűsítése, a politika nyíltsága és nyilvánossága teszi visszafordíthatatlanná társadalmi és gazdasági életünk reformjának folyamatát.

A pártértekezlet szükségesnek tartja, hogy a Központi Bizottság alakítson munkabizottságot, amely elvégzi a helyzet mélyebb elemzését, az okok feltárását, s a közelmúltban folytatott viták tapasztalatait is hasznosítva felvázolja a szocializmus építésének távlati programját. Ennek keretében vizsgálni kell egy új programnyilatkozat elkészítésének a szükségességét.

I

1. A Magyar Szocialista Munkáspárt országos értekezlete szükségesnek tartja a társadalmi és gazdasági reformfolyamat összehangolt folytatását és meggyorsítását. Mivel az MSZMP a történelmileg kialakult egypártrendszer körülményei között tölti be vezető szerepét, így az átfogó reform folytatásának kiindulópontja a párt működésének megújítása.

a) A párt erősítse tevékenységének politikai jellegét. A politika kidolgozása során támaszkodjon jobban a tudomány eredményeire, a gyakorlati tapasztalatokra. Javítsa a párthatározatok politikai előkészítését és a döntések után a meggyőző, szervező és ellenőrző munkát.

A párt összpontosítsa tevékenységét a társadalmi viszonyok fejlesztésére, a szocialista rendszer védelmét és a törvényességet szolgáló alapelvek meghatározására, a népgazdaság fejlesztési irányainak kijelölésére, a társadalom szellemi, ideológiai életének befolyásolására, erkölcsi állapotának javítására, külpolitikai elveink és céljaink kialakítására, a nemzetközi kapcsolatok fejlesztésére. Ne vállalja át az állam és a társadalmi szervezetek feladatkörét, hanem a törvényes keretek között, tagjainak, szervezeteinek és testületeinek tevékenysége révén, széles körű támogatás megszerzésére törekedve, elvi, politikai iránymutatással érvényesítse vezető szerepét.

b) A párt a demokratikus centralizmus elve alapján épül fel és működik. A jelenlegi helyzetben a fő feladat a pártdemokrácia erősítése, minél teljesebb kibontakoztatása.

A kongresszusok között a Központi Bizottság dönt a párt egészét érintő ügyekről, állást foglal a társadalmat és a gazdaságot érintő kérdésekben. A nagy horderejű ügyekben a Központi Bizottság előzetesen lefolytatott, az egész tagságra kiterjedő pártvita alapján döntsön, a fontosabb javaslatokat pedig a területi, intézményi, üzemi pártbizottságok előzetesen véleményezzék.

A Központi Bizottság és szükség szerint a területi pártszervek mellett működtethetők tanácsadó testületek a döntések, állásfoglalások sokoldalú megalapozása céljából.

A központi irányítás javításával egyidejűleg biztosítani kell a területi és munkahelyi pártszervek, alapszervezetek, a párttagok részvételét a politika alakításában, növelni önállóságukat és felelősségüket a párt politikájának képviseletében, a politikai tevékenység megszervezésében és ellenőrzésében.

A párt alapszervezeteinek, szerveinek joguk és kötelességük, hogy kezdeményezzék a felsőbb pártszerveknél az általuk szükségesnek tartott kérdések megtárgyalását, illetve vitára bocsátását. A felsőbb pártszerv testületi ülésén köteles a kezdeményezéseket mérlegelni. A döntésről, annak indokairól a kezdeményező pártszervezet kapjon tájékoztatást. Az alapszervezetek hatáskörét úgy kell bővíteni, hogy az összhangban legyen a működési területükön levő állami szervek, vállalatok, intézmények önállóságával. Kapják meg a munkájukhoz szükséges információkat. Erősödjön az élőszó szerepe, az emberi, elvtársi kapcsolat.

A pártmunka megújulásának fontos eleme a döntési rendszer módosítása, a döntési folyamat gyorsítása. A politikai döntések előkészítésekor a vezető testületek mérlegeljék a társadalmi szervezetek, az érdek-képviseleti szervek, a nyilvános fórumok véleményét és javaslatait. Lehetőleg több változatot tartalmazó tervezetek készüljenek, figyelemmel a társadalmi összefüggésekre és hatásokra. A döntésre hivatott pártszerv ülésén ismertessék a javasolttól eltérő elgondolásokat is, és a testület foglaljon állást azokról.

A pártban a kollektív vezetés elve érvényesül. A döntésekben és azok végrehajtásában részt vevők személyes politikai felelősséggel tartoznak. A végrehajtás ellenőrzése a pártmunka minden szintjén váljon rendszeressé. Terjedjen ki arra is, hogy a gyakorlat igazolja-e a politika és az egyes határozatok helyességét. Az ellenőrzés tapasztalatait hozzák nyilvánosságra, kitérve szükség szerint a döntés-előkészítők, a döntéshozók és a végrehajtásban részt vevők személyes felelősségére is.

A pártdemokrácia fejlesztése indokolja a párton belüli választási rendszer módosítását. Lehetővé kell tenni, hogy az irányító testületek tagjainak meghatározott hányadát az alapszervezetek, illetve az alsóbb szintű pártszervek közvetlenül választhassák, s ha munkájukkal, magatartásukkal elégedetlenek, őket visszahívhassák. A választások minden szinten titkosak legyenek. Mindenütt, ahol igénylik, több személyt kell jelölni. A pártértekezletek küldötteinek és a testületek tagjainak megválasztásában ne statisztikai szempontok érvényesüljenek. Az irányító pártbizottságok ne befolyásolják az alapszervezeti vezetőségek és tisztségviselők, a közbenső párttestületek választását.

A párt új választási rendjét 1988-tól folyamatosan be kell vezetni.

Az irányítást mindenütt a választott testület, az alapszervezetekben a taggyűlés gyakorolja. Az apparátusok feladata, hogy a testületek útmutatása szerint szervezzék és segítsék a döntések előkészítését, a határozatok megismertetését, alkalmazását, megvalósítását, a tapasztalatok összegezését. A választott testületek irányításával működő apparátusok szakmai összetétele és szervezete, tagjainak felkészültsége a pártszervek módosuló feladatkörének megfelelően alakuljon.

c) A párt eszmei, politikai, szervezeti és cselekvési egységét folyamatosan újra kell teremteni. A kommunisták minden fórumon nyíltan és felelősségtudattal mondjanak véleményt, kételyeiket pedig a párt fórumain vessék fel. Mind az alapszervezetekben, mind az irányító testületekben általánossá kell tenni a tárgyszerű és türelmes politikai vitát, amelyben az érveknek és nem a beosztásnak van szerepe.

A párt tagjai kötelesek a párt testületeinek álláspontját nyilvánosan képviselni. A vezetők ebben is mutassanak példát. A párttagok az illetékes pártfórumokon kívül nem nyilatkozhatnak az elfogadott határozatoktól eltérő szellemben; különvéleményük támogatására frakciókat nem szervezhetnek. A véleményükkel kisebbségben maradottak álláspontjukat a pártszervek tanácskozásain, a párt elméleti fórumain kifejthetik, illetve joguk van ahhoz, hogy saját alapszervezetükhöz, testületükhöz vagy felsőbb pártszervhez forduljanak a vitatott ügy újratárgyalása érdekében. Amíg azonban a határozat érvényben van, kötelesek magukat ahhoz tartani, illetve azt végrehajtani. A párttagok döntés előtt, illetve döntés hiányában képviselhetik saját álláspontjukat.

A cselekvési egység erősítése céljából olyan gyakorlatra és tájékoztatási rendszerre van szükség, amely a párttagokkal folyamatosan megismerteti a döntések, határozatok indokait és a feladatokat. A tájékoztatás terjedjen ki a döntések előkészítése során felmerült változatokra is.

A párt tagjait folyamatosan tájékoztatni kell a Központi Bizottság és végrehajtó szervei, valamint a Központi Ellenőrző Bizottság munkájáról és határozatairól. A Központi Bizottság tagjai, a párt minden szintű választott és kinevezett tisztségviselői gyakrabban találkozzanak az alapszervezetekkel, legyen közvetlen és kötetlen a vezetők és a tagság kapcsolata.

d) A párt vezető szerepének érvényesítésében meghatározó jelentősége van a kádermunkának. A párt káderpolitikai elveinek érvényt kell szerezni. A pártszervek a választók véleményét mérlegelve tegyenek javaslatokat a politikailag fontos vezető tisztségek betöltésére. Lépjenek fel a választások és a kinevezések tisztaságáért, törvényességéért, a protekció, az elvtelen összefonódás ellen. A jelöltek megítélésének fő mércéje az alkalmasság, a hivatalban levő vezetők esetében teljesítményük, munkájuk eredményessége és emberi tisztességük le-

gyen. Az erkölcsi normák megtartását, a közélet tisztaságának védelmét minden vezetőtől, minden párttagtól szigorúan meg kell követelni.

Bővüljön a pályázat útján és a meghatározott időtartamú megbízatással betölthető funkciók köre. A politikai és a társadalmi élet minden területén lényegesen nagyobb számban jelöljenek tehetséges fiatal embereket vezető tisztségekre. Csökkenjen a párt-, az állami szervek és a társadalmi szervezetek vezető testületeiben a kölcsönös képviselet. Folytatódjon a káderhatáskörök decentralizálása, csökkenjen a felettes pártszervek hatáskörébe tartozó párt-, gazdasági és társadalmi tisztségek száma.

A Politikai Bizottság és a Titkárság tagjai, a Központi Ellenőrző Bizottság elnöke és titkára, a budapesti, a megyei, a megyei jogú, a városi és a budapesti kerületi pártbizottságok titkárai – ha munkájuk alapján erre alkalmasak – ugyanarra a tisztségre legfeljebb két ciklusra választhatók meg. A Központi Bizottság ezt az elvet érvényesíti osztályvezetőinek kinevezésénél is. Gondoskodni kell a tisztségükből távozó vezetők megfelelő elhelyezéséről.

A párt belső működésében bekövetkezett, valamint a tervezett változások új szervezeti szabályzat kidolgozását indokolják. A Központi Bizottság e célból hozzon létre munkabizottságot, amely javaslatát terjessze a XIV. kongresszus elé.

e) A szocializmus építésének nélkülözhetetlen feltétele a szövetségi politika következetes folytatása és megújítása.

A társadalom osztály- és rétegviszonyainak átalakulásával, a párt politikájának gazdagodásával, a szocializmus építésének kiteljesedésével az MSZMP a nép pártjává válik. Továbbra is legfontosabb feladatának tartja a munkásosztály történelmi céljainak megvalósítását, amelyek nemzeti érdekeket fejeznek ki. A munkások és parasztok szövetségének jól bevált hagyományait folytatja és alkalmazza a jelenlegi viszonyokra, épít és számít az értelmiség, valamint az ifjúság támogatására és cselekvő részvételére. Fontos feladatának tartja a különböző világnézetű embereknek, a nemzet alkotó erőinek összefogását.

Együttműködünk mindazokkal a más felfogású, más világnézetű állampolgárokkal, akik tevékenyen dolgoznak szocialista hazánk javára, tiszteletben tartják alkotmányos rendünket és nemzetközi kötelezettségeinket.

Meggyőződéssel hirdetjük a párt álláspontját, de figyelembe vesszük az attól eltérő nézeteket. Előrehaladásunk fontos hajtóerejének tekintjük az építő szándékú bírálatokat, javaslatokat. A különböző elgondolásokat tartalmuk szerint ítéljük meg. A párt szervei, a néphatalom intézményei és a társadalmi szervezetek testületei vizsgálják meg a sajátjuktól eltérő elgondolásokat is, gazdagítsák programjaikat a hasznosítható javaslatokkal, de nyíltan, érvelve határolják el magukat

attól, ami nem egyeztethető össze szocialista elveinkkel és nemzeti érdekeinkkel.

f) A magyar nép döntő többsége a szocializmusban látja a nemzet jövőjét, cselekvően részt kíván venni a munkában. A közgondolkodásban ugyanakkor teret nyertek polgári, valamint szocializmusellenes nézetek, terjed a politikai, világnézeti közömbösség.

Az előttünk álló feladatok megoldása igényli az ideológiai munka folyamatos megújítását, a marxista gondolkodás élénkítését. Az elméleti alkotóműhelyek, a tudományos kutatók elemezzék a gazdasági, társadalmi folyamatokat, tárják fel a jelenségek, tendenciák okait, mélyebb gyökereit, kísérjék figyelemmel a szocialista fejlődés hazai és nemzetközi tapasztalatait, és vonják le az általánosítható elvi következtetéseket. Intenzívebb ideológiai, tudatformáló munkával segítsük a társadalmi fejlődés új jelenségeinek felismerését és megértését, a valóság által igazolt értékrend kialakítását.

A pártszervek és -szervezetek rendszeresen tűzzék napirendre a párttagságot foglalkoztató kérdéseket, és adjanak választ azokra. Segítsék elő a szocializmus fejlődését szolgáló új gondolatok befogadását.

A párt szervezetei, intézményei és tagjai érvekkel lépjenek fel a túlzó és a konzervatív, a szocialista reformok szükségességét tagadó, illetve az elveinket és politikánkat bármely oldalról támadó, eltorzító nézetekkel szemben. Mutassák be a szocializmussal szemben álló eszmék és törekvések valóságos természetét. Ösztönözzük a szocializmus melletti kiállást, tegyük elmélyültebbé a tudományosan megalapozott, reális nemzeti önismeretet, erősítsük a nemzeti érzést és önbecsülést.

A szocializmus befogadja, őrzi és gazdagítja az emberiség értékeit. A párt feladatának tekinti a történelmi örökség ápolását, a nemzeti öntudat, a magyarsághoz való kötődés, a cselekvésre kész hazaszeretet és az internacionalista gondolkodás, a népek barátsága eszméjének erősítését. A párt erőfeszítéseket tesz a munkaerkölcs megszilárdításáért, a közösségi magatartás terjedéséért, a munkaszeretet, a helytállás, a tisztesség, a tehetség, a műveltség, a szaktudás nagyobb megbecsüléséért. Céljaink megvalósításában növekszik a szerepük és jelentőségük olyan értékeknek, mint az egyéni kezdeményezőkészség, a felelősségvállalás, a vállalkozó, újító szellem.

2. A néphatalom érvényesülésének és gyakorlásának feltétele és eszköze a párt vezető szerepére épülő szocialista pluralizmus. Ez teremt lehetőséget a különböző érdekek intézményes kifejezésére, egyeztetésére és politikai akarattá formálására. A szocialista állam tevékenysége meghatározó tényező a társadalomban. A Magyar Szocialista Munkáspárt súlyos történelmi helyzetben, a társadalom széles körű támogatását megnyerve, nagy és eredményes harcot folytatott a

Magyar Népköztársaság alkotmányos, törvényes rendjének helyreállításáért, és továbbra is legfőbb feladatának tekinti az ország alaptörvényének megtartását, megtartatását, a szocialista törvényesség védelmét.

A társadalmi, politikai fejlődés szükségessé teszi az alkotmány felülvizsgálatát.

A szocialista államszervezet önállóan, jobb hatásfokkal működjön, tisztázott legyen feladatköre és felelőssége.

Korszerűsíteni szükséges a párt és a kormány munkamegosztását, a pártnak az államéletre gyakorolt befolyása elveit, eszközeit és módszereit. A párt elsősorban az államszervezetben dolgozó kommunisták révén érvényesítse politikai állásfoglalásait, illetve hasson az állami szervek működésére.

A népképviseleti testületek legyenek a nyílt politizálás fórumai. Az Országgyűlés legfőbb feladata a törvényalkotás. Ebben kizárólagos jogköre van. Ugyanakkor legyen nagyobb szerepe a társadalmi érdekegyeztetésben, a közös érdekek képviseletében, a törvények megtartásának ellenőrzésében, a kormányzati munka kereteinek meghatározásában és a kormány ellenőrzésében. A párttag képviselők a népképviseleti testületekben meggyőző érvekkel érvényesítsék a párt politikáját.

A Minisztertanácsban megkezdett átszervezést folytatva ésszerűsíteni és javítani kell az államigazgatási munkát országos, területi és helyi szinten egyaránt.

A tanácsok váljanak a lakóhelyek valóságos önkormányzati intézményeivé, s ezzel együtt töltsék be hatékonyan a szocialista állam helyi végrehajtó szervének szerepkörét. A központi forrásokból törvényben szabályozott arányban részesedjenek. A kormányzati szervek növeljék a tanácsok gazdasági és döntési önállóságát, érdekeltségét bevételeik gyarapításában. A tanácsi munka feltételei azáltal is javuljanak, hogy egyszerűsödjön a különféle hatósági eljárások rendje. Indokolt, hogy az Országgyűlés új törvényt alkosson a tanácsok feladatairól, szervezetéről és működéséről.

Az állam és az állampolgárok kapcsolatában demokratikus, bürokratizmustól mentes, a kötelességek teljesítésére, a jogok kölcsönös tiszteletben tartására épülő, törvényekkel szabályozott viszonyokra van szükség.

Rendezni kell az állampolgárok és az állami szervek jogai gyakorlásának és kötelességei teljesítésének módját. Ki kell alakítani a társadalmi viták szervezésének rendjét. Törvényben kell szabályozni az öntevékeny szerveződés, a gyülekezés, az egyesülés, a lelkiismereti és vallásszabadság jogát, a nemzetiségek jogait, valamint az egyéni és közösségi jogok védelmének garanciáit. Létre kell hozni az alkotmánybíróság és a közigazgatási bíráskodás intézményeit.

A választási rendszert tovább kell fejleszteni. A választási törvény módosítása tegye lehetővé a különféle szervezetek, állampolgári közösségek, érdekképviseletek, munkaszervezetek érdemi részvételét a jelöltek kiválasztásában és megismertetésében. Törvényt kell alkotni az országos és a helyi népszavazás alkalmazásáról.

Az állami szervek tegyenek intézkedéseket a társadalmi élet minden területén a törvényesség, az állami és az állampolgári fegyelem erősítéséért. Jogos igény a közélet tisztaságának védelme, a törvény szigorának alkalmazása a hatalommal való visszaélés, a jogtalan haszonszerzés, a protekció ellen.

3. Növekedjen a társadalmi szervezetek, mozgalmak önállósága. Töltsenek be nagyobb szerepet a politikai és az állami döntésekben, a törvények és más jogszabályok előkészítésében, megvitatásában, megtartásuk ellenőrzésében, a politikai kultúra fejlesztésében, a demokratikus közösségi élet intézményes, öntevékeny formáinak megteremtésében. A tagságukat érintő legfontosabb kérdésekben dolgozzanak ki önálló megoldási javaslatokat.

A jövőben is nagy felelősség hárul a történelmi hagyományokat hordozó, a dolgozók túlnyomó többségét tömörítő szakszervezetekre. A párt politikai vezető szerepét elismerő partneri viszony kapjon nagyobb hangsúlyt. Az ennek keretében önállóan dolgozó szakszervezetek tagságuk érdekeit képviselve cselekedjenek, tegyék meg javaslataikat, és alakítsák ki önálló véleményüket. Tagságukkal, az állampolgárokkal ismertessék meg állásfoglalásaikat, a szervezett dolgozók törekvéseit. Növeljék munkájuk nyitottságát, nyilvánosságát. Az állami szervek vonják be a szakszervezeteket a politikai, társadalmi és gazdasági döntések előkészítésébe. Támogatjuk azokat a kezdeményezéseket, amelyek a szakszervezetek érdek-képviseleti tevékenysége politikai és jogi feltételeinek javítására és a mozgalom korszerűsítésére irányulnak.

A Hazafias Népfront a szocialista pluralizmus fontos intézménye. Továbbra is munkálkodjon a nemzeti közmegegyezésért, a társadalom különböző erőinek tartós szövetségéért. Teremtsen mozgalmi kereteket, politikai fórumokat mindazok számára, akik elfogadják a szocialista építés nemzeti programját, és aktívan részt kívánnak venni a közéletben.

A Hazafias Népfront tevékenységét a párt elvi irányításával és közreműködésével, önállóan végezze. Kezdeményezze a társadalmi szervezetek, állampolgári egyesületek közös fellépését fontos társadalmi célok megvalósításáért. Segítse elő a párttagok és pártonkívüliek kapcsolatait és együttműködését. Közjogi funkciójának ellátásával, a választások, a népszavazás lebonyolításában betöltött szerepével erősítse az állampolgárok befolyását a népképviseleti, államigazgatási szer-

vekre. Mozgalmi munkájával szolgálja a különböző közösségek érdekeinek egyeztetését, a társadalom politikai kultúrájának gazdagodását, az emberi jogok érvényesülését. A pártszervek – álláspontjuk, politikai elgondolásaik kialakítása és ismertetése során – nagyobb mértékben éljenek a népfrontmozgalom fórumainak lehetőségeivel.

A Magyar Kommunista Ifjúsági Szövetség a magyar ifjúság egységes politikai tömegszervezete. Az ifjúsági szövetséget – szervezeti önállóságát tiszteletben tartva – a párt irányítja.

A KISZ erősítse a fiatalok körében kifejtett politikai tevékenységének az utóbbi időben kialakuló új gyakorlatát. Képviselje nyilvánosan a fiatalok érdekeit, vegyen részt a társadalompolitikai döntések előkészítésében. Alakítson ki folyamatos párbeszédet a különböző ifjúsági csoportokkal, körökkel, egyesületekkel, és saját keretei között hozzon létre az ifjúság tagoltságát jobban megjelenítő szerveződési formákat.

Szükség van az ifjúság szerveződési lehetőségeinek bővítésére; támogatjuk és segítjük az egyes ifjúsági rétegek és csoportok érdeklődési körének és sajátos érdekeinek megfelelő, önkormányzó ifjúsági körök, klubok, egyesületek létrehozását.

Fokozottan építünk azokra a társadalmi szervezetekre, mozgalmakra, szövetkezetekre, szövetségekre és egyesületekre, amelyek alkotmányos keretek között, a társadalmi élet különböző területein, a gazdaságban, a kultúrában, az egészségügyben, a környezetvédelemben, a sportban fejtik ki tevékenységüket.

A párt tagjai kezdeményezően vegyenek részt a társadalmi szervezetek és mozgalmak munkájában, segítsék azok hatékony és szocialista célú működését.

4. A szocialista demokrácia kiteljesítésének fontos része a társadalmi nyilvánosság, amely jó lehetőségeket teremt a közéleti tájékozódáshoz, az érdekek különbségének és azonosságának felismeréséhez, a közmegegyezés létrehozásához, a társadalmi ellenőrzéshez. A politikai nyilvánosság terjedjen ki a párt-, az állami, a társadalmi életre, az állampolgári jogokra és gyakorlásuk módjára is.

Gyors, pontos és rendszeres tájékoztatást kell adni az állami és politikai döntésekről. A Központi Bizottságnak és végrehajtó szerveinek a társadalmat érintő állásfoglalásairól, a különböző szintű pártbizottságok tanácskozásairól tájékoztatni kell a lakosságot.

A pártszervek bővítsék tevékenységük nyilvánosságát. A párt lapjai és folyóiratai meggyőzően képviseljék a párt testületeinek, szerveinek álláspontját, adjanak helyet a vitáknak.

A párt az elvi irányítás eszközeivel és módszereivel erősítse politikai befolyását a tömegtájékoztatásban. A lapalapító és lapfenntartó

párt- és állami szervek, társadalmi szervezetek és egyesületek teljes politikai, szakmai, erkölcsi és anyagi felelősséget viseljenek lapjaikért.

A tömegtájékoztatásban dolgozók elkötelezetten és felelősséggel lássák el feladataikat, adjanak hű képet a valóságról, támogassák a szocialista építőmunkát, népszerűsítsék a gazdasági, tudományos és kulturális tevékenység jó példáit, konstruktívan bírálják az előrehaladás útjában álló jelenségeket. Nyújtsanak segítséget a közérzetet rontó, a közélet tisztaságát, a társadalom igazságérzetét sértő jelenségek elleni harchoz.

II

1. A gazdaságban legfontosabb feladatunk a Központi Bizottság 1987. július 2-án elfogadott kibontakozási, valamint a Minisztertanács stabilizációs munkaprogramjának végrehajtása.

A gazdaság stabilizálásának alapfeltétele a külső adósság növekedésének fékezése, majd megállítása és a belső pénzügyi egyensúly helyreállítása. E megkerülhetetlen követelményeknek úgy kell – és eredményesen csak úgy lehet – eleget tenni, hogy minden eszközzel növeljük a gazdálkodás hatékonyságát, aminek a piaci versenyképesség javulásában kell megmutatkoznia. Ezt kell szolgálnia a rend és a fegyelem megszilárdításának, a műszaki fejlesztés gyorsításának, a termelési és termékszerkezet korszerűsítésének. A stabilizáció és a kibontakozás nemzeti, össztársadalmi érdek, megvalósításuktól nem tántoríthat el az sem, hogy bizonyos lépések, intézkedések ütköznek egyes gazdálkodó szervezeteknek vagy a lakosság egy részének rövid távú érdekeivel.

Abból kiindulva, hogy a szocialista gazdaság árutermelő gazdaság, támogatjuk mindazoknak az eszközöknek az alkalmazását, amelyek a gazdasági szervezeteket a piac törvényeinek figyelembevételére kényszerítik, és amelyek segítik a társadalmi tőke és a munkaerő megfelelő áramlását a hatékonyabban dolgozó területekre.

Többszektorú népgazdaságunkban a jövőben is meghatározó a szocialista, közösségi tulajdon. Fontos feladatunk az állami és a szövetkezeti tulajdon működésének hatékonyabbá tétele, a tulajdonosi rendelkezési jogok és felelősség érvényre juttatása. Szükség van a közösségi tulajdon formáinak gazdagítására.

A szocializmus építésének jelenlegi szakaszában és hosszabb távon is szükség van arra, hogy a lakosság megtakarított pénzeszközei bekerüljenek a gazdasági vérkeringésbe, s arra is, hogy a külföldi működő tőkét bevonjuk a hazai termelésbe. Támogatunk minden olyan kezdeményezést – beleértve a vegyes tulajdonú vállalkozások meghonosítá-

sát és a magántevékenység élénkítését –, amely a nemzeti jövedelem növekedését és a lakosság életviszonyainak javítását szolgálja.

Valamennyi gazdálkodó szervezetet – tulajdonformájától, méretétől és tevékenységi területétől függetlenül – érdekeltté kell tenni a gazdasági teljesítmény növelésében. Bővíteni kell a különféle tulajdonformák működésének lehetőségeit, változatos kombinációkhoz ki kell alakítani a megfelelő szervezeti kereteket. A gazdálkodásban olyan működési feltételeket kell létrehozni, amelyek a teljesítménnyel, a befektetéssel arányos jövedelmet tesznek lehetővé, utat nyitnak a társadalom számára is hasznos és eredményes vállalkozások fejlődéséhez. Ennek érdekében szükség van új társasági törvényre, amely lehetővé teszi a gazdálkodás szervezeti kereteinek bővítését, a kollektív tulajdonosi érdekeltség erősítését, ösztönzi közös vállalkozások létrehozását, a magánvállalkozások és a külföldi működőtőke fokozott bevonását.

2. Tovább kell folytatni a gazdasági reformot, amely egy szocialista piacgazdaság működési feltételeinek kialakítását szolgálja. A gazdaságirányításban egyszerű, áttekinthető megoldásokra és gyakorlatra van szükség. A gazdaságirányítás tegye lehetővé, hogy a gazdaság szereplői magas szintű jogszabályokban rögzített és hosszabb távra érvényes feltételek között dolgozhassanak; segítse, hogy gyorsan és rugalmasan alkalmazkodjanak a változásokhoz. A nagyobb gazdálkodói önállósághoz, bővülő jogkörökhöz és felelősséghez igazodóan kell fejleszteni a központi irányítás intézményeit, munkamegosztását és kapcsolatrendszerét.

A népgazdasági terv váljon az alapvető gazdaságpolitikai célok összehangolásának, a kívánatos arányok érvényesítésének, a fő gazdasági folyamatok prognosztizálásának, befolyásolásának eszközévé. Ezt kell szolgálnia a népgazdasági tervezés és a költségvetés reformjának.

A gazdasági reform egyéb elemeihez igazodva átfogóan módosítani kell a bérpolitikát és a bérrendszert. A bérreform vezessen a keresetszabályozás kötöttségeinek feloldásához, a munka társadalmi hasznosságának, eredményességének megfelelő bérarányok kialakulásához. A vállalati belső érdekeltségi rendszerek segítsék elő a főmunkaidőben végzett tevékenység kellő anyagi és erkölcsi elismerését.

Vállalni kell azokat a társadalmi következményeket, amelyekkel a kibontakozási program gazdasági feltételeinek megteremtése, elsősorban a szerkezetátalakítás, a támogatások leépítése jár.

A gazdaság szerkezetének átalakítása elkerülhetetlenné teszi a munkaerő nagyobb arányú mozgását a dinamikusan fejlődő ágazatok, vállalatok irányába. Az átmeneti elhelyezkedési nehézségeket átképzéssel, állami támogatással kell mérsékelni. A munkahely nélkül maradó emberek sorsa intézményes segítséget igényel. Megkülönböz-

tetett figyelmet kell fordítani a hátrányos helyzetű emberek, csoportok, a pályakezdők foglalkoztatási problémáinak megoldására. Ezek enyhítése, méltányos kezelése elsősorban állami eszközökkel történjen.

Indokolt megvizsgálni, milyen feltételek szükségesek ahhoz, hogy az állam a létfenntartás minimális szintjét garantálhassa.

Ki kell alakítani a szociálpolitika és az egészségügy egységes rendszerét. Ez álljon összhangban a korszerűsített társadalombiztosítással és a nyugdíjrendszer reformjával. Mérsékelni kell a nyugdíjak reálértékének csökkenését. Gondoskodni kell az önhibájukon kívül nehéz helyzetbe kerültekről. A szociálpolitikai eszközökkel elsősorban a családokat támogassuk. Kapjanak támogatást a szociális problémák felelősségteljes megoldását segítő öntevékeny állampolgári és társadalmi kezdeményezések.

Nemzeti érdekünk, hogy a nők jobb feltételek között tölthessék be munkavállalói szerepüket és anyai hivatásukat, fokozatos és konkrét lépések szükségesek a gyermeknevelés családi terheinek enyhítésére, az ifjúság egyes rétegeinek helyzetét kedvezőtlenül érintő folyamatok ellensúlyozására, a társadalmi esélyegyenlőtlenség csökkentésére.

Egyéni és társadalmi érdek, hogy a lakosság egészségi állapota javuljon. Meg kell teremtenünk az egészségmegőrzés társadalmi-nemzeti programja megvalósításának feltételeit.

A lakásépítésben és a lakásgazdálkodásban átfogó korszerűsítés révén mindinkább érvényesüljenek a reális érték- és költségviszonyok. Javítani kell – a területfejlesztés, a szerkezetátalakítás, a munkaerőmozgás figyelembevételével – a lakáshelyzetet. Intézkedések szükségesek a lakáskínálat bővítésére. Kapjanak nagyobb támogatást azok, akik önerőből nem képesek rossz lakáshelyzetükön javítani, és akik szeretnének első önálló lakáshoz jutni.

Arányos területfejlesztés keretében növelni kell a kisebb települések népességmegtartó képességét. Az országos és megyei programok alapján folytatódjon az elmaradott térségek gazdasági alapjainak erősítése.

3. Az értéket teremtő szellemi munka döntő tényezője a társadalmi és gazdasági előrehaladásnak, növekvő mértékben részese a javak előállításának, a társadalmi erőforrások újrateremtésének, az új folyamatok feltárásának. Ennek ki kell fejeződnie a szellemi munka, a tudás, a teljesítmény értékelésében, az értelmiség méltó politikai, anyagi és erkölcsi megbecsülésében.

A tudományos kutatás a társadalom előtt álló feladatok megoldásában, a népgazdaság műszaki megújulásában meghatározó szerepet tölt be. Támogatni kell mind a fontos alapkutatásokat, mind az előremutató, magas színvonalú, a gazdasági és társadalmi fejlődés szem-

pontjából hasznos alkalmazott kutatásokat, a műszaki fejlesztést. Elő kell segíteni a tudományos eredmények gyakorlati hasznosítását. Ehhez megfelelő közgazdasági, jogi, pénzügyi és szervezeti feltételeket kell kialakítani.

Az emberek műveltségének, iskolázottságának, szakképzettségének színvonala meghatározó tényezője a társadalmi-gazdasági haladásnak, a reformok sikerének. Az oktatás és a közművelődés feltételeinek javításához, az esélykülönbségek csökkentéséhez most, a központi források szűkösségének időszakában is biztosítani kell az anyagi eszközöket.

A társadalmi és politikai célok megvalósításának alapvető feltétele az oktatási rendszer fejlesztése, az oktatás színvonalának emelése. Az oktatási intézmények adjanak szilárd általános műveltséget és korszerű szakmai ismereteket, fordítsanak nagyobb figyelmet az ifjúság nevelésére, erkölcsi értékrendjének kialakítására, személyiségének fejlesztésére.

Az oktatás korszerűsítése során különösen a műveltséget megalapozó általános iskola és a középfokú képzés fejlesztésére kell nagy gondot fordítani. A gazdálkodó szervezetek vállaljanak nagyobb részt a szakképzésben, alakuljon ki megfelelő munkamegosztás az iskolai képzés és a vállalatoknál folyó vagy általuk kezdeményezett át- és továbbképzés között.

A népgazdaság feladataival összhangban a kilencvenes évek elejére növelni szükséges az érettségit adó középfokú képzésben és a felsőoktatásban tanulók létszámát. Az ehhez és a képzés korszerűsítéséhez szükséges feltételek megteremtését meg kell kezdeni, jobbá és korszerűbbé kell tenni a felsőoktatást.

4. Az irodalmi, művészeti életet nyitottság és sokszínűség jellemzi, de nem érvényesül kellőképpen az egészséges kritikai szellem. Hiányoznak a tisztázó viták, ami megnehezíti az értékek kiválasztódását. A kulturális intézményrendszer tevékenységében zavarok mutatkoznak, részben a gazdasági élet piaci vonásainak mechanikus érvényesítése, részben a kulturális terület átfogó reformjának késlekedése miatt. Az értékek rovására teret nyertek az ízlésromboló, erőszakot hirdető, silány, eszmeileg zavaros művek és produkciók.

A kultúra értékeinek térhódítását az igények formálása, az ízlés fejlesztése, az oktatási intézmények kulturális nevelő hatása, az értékes alkotások kínálatának növekedése eredményezze. A szükséges reformok tegyék lehetővé az intézmények önállóságának növekedését, a különböző közösségek művészetpártoló szándékának érvényesülését. Állami támogatásban az értékes kezdeményezések és alkotások részesüljenek.

A művészetek, az irodalom értékeinek megismertetésében nagy je-

lentőségű az országos hatókörű kulturális és tömegtájékoztató intézmények – elsősorban a televízió és a rádió – kulturális kínálatának további javítása és irányítóinak felelős tevékenysége.

III

Hazánk kedvező nemzetközi megítélését mindenekelőtt szocialista országépítő munkánk eredményeivel és reformpolitikánkkal, az erre épülő nemzetközi tevékenységünkkel vívtuk ki, s ezzel őrizhetjük meg a jövőben is.

Belső építőmunkánk alapvető feltétele a béke, a különböző társadalmi berendezkedésű országok együttműködése. Erre a felismerésre épül pártunk és a Magyar Népköztársaság aktív nemzetközi tevékenysége. Külpolitikánk, amelyet társadalmunk legkülönbözőbb rétegei támogatnak, a nemzeti összefogás egyik fontos tényezőjévé vált.

A Szovjetunióban és más szocialista országokban folyó átalakítás kedvező feltételeket biztosít társadalmi és gazdasági megújulási programunk megvalósításához. A társadalmi rendszerek békés versenyében a megújulási folyamatok erősítik a szocializmus pozícióit, segítik az enyhülés kiteljesedését. Hazánk elismert részese ennek a folyamatnak, egyik kezdeményezője és részvevője a nemzetközi párbeszédnek.

Ugyancsak javuló nemzetközi feltételeket jelent és növeli hazánk külpolitikai mozgásterét, hogy elsősorban a szovjet külpolitika rugalmasságának, új szemléletének és kezdeményezéseinek hatására – a nyolcvanas évek közepétől – a világban felerősödtek a kedvező irányzatok, felújult a szovjet–amerikai párbeszéd, megélénkültek a kelet–nyugati kapcsolatok, enyhült a nemzetközi légkör, összességében szilárdult a béke és a biztonság. Ehhez hozzájárult, hogy a tőkés országok vezető köreiben is erősödött a realista szemlélet, a tárgyalási készség.

Növelte hazánk nemzetközi tekintélyét a magyar diplomácia érdemi részvétele a békés egymás mellett élés elveinek érvényesítésében, a kelet–nyugati párbeszédben, a nagyhatalmak, a szövetségi rendszerek, az eltérő társadalmi berendezkedésű országok közötti bizalmatlanság oldásában.

Hazánk számára létkérdés a nemzetközi folyamatokban, a nemzetközi munkamegosztásban, a tudományos-műszaki és a pénzügyi együttműködésben való fokozott és hatékony részvétel.

Hazai munkánk nemzetközi hátterének legfontosabb összetevője a Szovjetunióval, a Varsói Szerződés és a KGST tagországaival, általában a szocialista országokkal kialakított baráti, internacionalista kapcsolataink közös érdekeken alapuló fejlesztése, egyenjogú együttműködésünk új minőségi szintre emelése. A velük fenntartott két- és

többoldalú együttműködés tartalmi és szervezeti korszerűsítésére, megújítására, a tartalékok mozgósítására törekszünk, merítünk tapasztalataikból. A KGST-együttműködés elodázhatatlan korszerűsítése érdekében megkülönböztetett jelentőséget tulajdonítunk az áru- és pénzviszonyok, a közgazdasági eszközrendszer továbbfejlesztésének.

A Magyar Népköztársaság alapvető érdeke, hogy az élet minden területén rendezett, baráti viszonyt és szoros együttműködést alakítson ki közvetlen szomszédaival és tágabb, európai környezetével, valamennyi államával.

A magyarság mintegy harmada határainkon kívül él, közülük legtöbben a szomszédos szocialista országokban. Szocialista viszonyok között természetesnek tartjuk az egyéni és kollektív nemzetiségi jogok érvényesítését. A nemzetiségek, bármely országban éljenek is, joggal igényelnek támogatást anyanyelvük megőrzéséhez, kultúrájuk fejlesztéséhez, az anyanemzethez fűződő kapcsolataik ápolásához. A helyzetükkel kapcsolatban felmerülő problémákat csakis a humanizmus érvényesítésével, az egyetemes emberi jogok és a demokrácia szavatolásával lehet rendezni. Mindehhez szükséges az is, hogy oldódjanak a múltból öröklött előítéletek. Törekvésünk, hogy minden szomszédos néppel erősödjön a megértés, a bizalom és az együttműködés.

Meggyőződésünk, hogy a Magyarországon élő nemzetiségek és a szomszédos országokban élő magyarság kettős kötődése jól szolgálhatja a szomszéd népek közötti megértés és bizalom erősödését.

A kölcsönös előnyök, a békés együttműködés elvei alapján a fejlett tőkés országokkal tovább bővítjük politikai, gazdasági, tudományos-műszaki, kulturális és humanitárius kapcsolatainkat. Rendezett, szerződésekkel szabályozott kapcsolatokra törekszünk az Európai Gazdasági Közösséggel.

Érdekeltek vagyunk a fejlődő világ egyre súlyosabb társadalmi-gazdasági gondjainak enyhítésében, a veszélyes helyi válságok békés rendezésében. Népünk szolidáris a függetlenségük megszilárdításáért, az igazságos nemzetközi gazdasági kapcsolatok megteremtéséért küzdő fejlődő országokkal, a diktatórikus, fajüldöző rendszerek ellen harcoló nemzeti mozgalmakkal.

Az internacionalista szolidaritás jegyében szorosan együttműködünk a kommunista és munkáspártokkal. Fejlesztjük kapcsolatainkat a szocialista és szociáldemokrata pártokkal, a baloldali erőkkel, a haladó és nemzeti felszabadító mozgalmakkal.

Hazánk a jövőben is tevékeny szerepet vállal a biztonságosabb világ megteremtésének, a béke és a haladás ügyének szolgálatában. Fokozzuk erőfeszítéseinket a kelet–nyugati feszültségek csökkentése, a fegyverzetek alacsonyabb szintjén kialakuló erőegyensúly, a párbeszéd és az együttműködés elősegítése, megosztott, de egymásra utalt világunk egyetemes gondjainak enyhítése érdekében.

*

A szocializmus építése hosszú történelmi folyamat. A párt elhatározott szándéka, hogy eleget tesz a magyar társadalom fejlődéséért vállalt történelmi küldetésének.

Megtett utunk tanulsága, hogy a párt akkor tudja betölteni szerepét, akkor ébreszt bizalmat, ha érzékenyen reagál a valóság új jelenségeire, és képes kezdeményezően cselekedni. Így van ez most is, amikor részben örökölt, részben új keletű gondok nehezítik a haladást. Az MSZMP cselekvésre hív mindenkit, aki felelősséget érez a magyar nemzet jövőjéért, aki tettekkel képes segíteni közös célunk, a szocialista Magyarország építését.

Nemzetünk sorskérdése, hogy társadalmi rendszerünk működését ésszerűvé, hatékonnyá, eredményessé tegyük, és korszerű, a magyarországi viszonyoknak megfelelő szocialista megoldásokat találjunk a fejlődés új problémáira.

A családok, az egyének jobb életét csak az egész nemzet felemelkedésétől várhatjuk. Döntően az egységes akarattól, erőink mozgósításától, munkánktól, képességeink, tudásunk kamatoztatásától függ, hogyan és mikor jutunk túl a nehézségekkel terhes mostani időszakon, és lépünk előbbre a jobb jövő felé. Tetteinket, cselekedeteinket a hazaszeretet, a közös jövőnk iránti felelősség vezérelje.

Kiadja a Magyar Szocialista Munkáspárt Központi Bizottsága
Szikra Lapnyomda, Budapest (88-0962)